

Van mest tot blauwzucht bij zuigelingen

AAN DIRK VAN DER MEULEN

Leeuwarden - Toen Brusselse lobbyisten van de boerenorganisaties in 1991 waarschuwden voor de gevaren van de in dat jaar aangenomen Europese Nitraatrichtlijn, waren ze roependen in de woestijn. Het zou zo'n vaart wel niet lopen, oordeelde het agrarische front. De ingewikkelde richtlijn werd even doorgebladerd maar verdween alras in een stoffige la. Zelfs de milieubeweging slaagde er niet in om de richtlijn onderwerp van discussie te maken.

De afgelopen weken is de discussie echter in alle hevigheid opgelaaid. Op de melkveehouderijbijeenkomsten van de FLTO wordt de richtlijn nu breed uitgemeten. Veel boeren komen tot de onthutsende conclusie dat de huidige mestwetgeving een peuleschil is vergeleken met het beleid dat voortvloeit uit de nitraatrichtlijn. Voorzitter Evert Meilink van zuivelconcern Friesland Coberco Dairy Foods waarschuwde onlangs in Kollum dan ook dat LTO-Nederland alles op alles moet zetten om deze bedreiging voor de Nederlandse melkveehouderij af te wenden. Het Landbouw Economisch Instituut becijferde vorige week dat het inkomen van de melkveehouder in 2005 met 13.000 gulden zal dalen als de richtlijn uitgevoerd wordt. Het lijkt erop dat het LEI een voorzichtige conclusie trekt. De richtlijn schrijft namelijk voor dat de bovenste twintig centimeter van het grondwater niet meer dan 50 milligram nitraat mag bevatten en dat er voor de aanwending van dierlijke mest een maximum geldt van 170 kg stikstof voor grasland en 65 kg voor bouwland. Omgerekend betekent dat dat er per hectare niet meer dan 1,5 grootvee-eenheden (gve) gehouden mogen worden. Ter illustratie: in het toch niet als intensief bekend staande Friesland is de gemiddelde veebezetting 2,4 gve. Een gevolg zal zijn dat op termijn ook melkveehouders met een mestoverschot zitten, die ze moeten afzetten. Van die straks overvolle mestmarkt zal vooral de akkerbouwer kunnen profiteren. Hij immers kan rustig wachten op het hoogste bod, tenzij er alsnog een goede mestverwerking in Nederland van de grond komt.

Daarnaast kwam deze week ook het Europees Parlement met een waarschuwing; als Nederland niet snel werk maakt van de richtlijn moet de Europese Commissie ons land maar voor het Europese Hof van Justitie dagen met de eis;

500.000 gulden boete betalen voor iedere dag die Nederland in gebreke blijft. Dat vooral de veehouderij zich die kritiek moet aantrekken, staat voor Ruud Pleune van Waterpakt als een paal boven water. „Tweederde van het nitraat in Nederland is afkomstig uit dierlijke mest. Eenderde uit de ontlasting van mensen die ondanks de zuiveringsinstallaties toch in het oppervlakte water komt.”

Het waarom van de nitraatrichtlijn heeft vooral betrekking op de gevolgen van een te hoog nitraatgehalte in grondwater voor de volksgezondheid. Nederland heeft daar nog een norm voor het oppervlaktewater aan toegevoegd: dat mag per liter niet meer dan 11,3 milligram nitraat bevatten. Blijkens een brochure van de Waterleidingbedrijven in Nederland zit hem daar de kneep niet; "globaal variëren deze gehalten van drie tot vijf milligram per liter."

Voor de norm van 50 milligram in het bovenste grondwater is gekozen omdat de Europese Unie en de World Health Organisation voorschrijven dat drinkwater niet meer dan dit percentage nitraat mag bevatten. Omdat, zo staat in diezelfde brochure van de Waterleiding, water met een veel hogere concentratie kan leiden tot blauwzucht; het menselijk lichaam heeft een gebrek aan zuurstof doordat

het in nitriet omgezette nitraat de opname van zuurstof belemmert. Dat kan leiden tot een blauwe geaatskleur, hersenletsel en in het ergste geval tot verstikking. Vooral zuigelingen die flesvoeding gebruiken zijn er gevoelig voor.

Nu betrekken Waterleidingbedrijven grondwater vooral van dertig tot vijftig meter diepte. Van de 250 pompstations in Nederland kampen er twee, in het zuiden en oosten van het land, met een te hoog nitraatgehalte. In het diepe grondwater in Friesland komt nitraat nauwelijks voor. Door de norm vast te stellen voor het bovenste grondwater, willen de Waterleidingbedrijven dus vooral niets aan het toeval overlaten. „Als de norm niet wordt overschreden in het bovenste gedeelte dan kan het ook nooit overschreden worden in het onderste gedeelte van het grondwater”, aldus Carla Trappenburg van Waterleiding Friesland. Op dit moment zijn er volgens haar geen nitraatgehalten bekend van het bovenste grondwater in Friesland.

In Noord-Brabant wel. Daar wordt de norm fors overschreden. Onder grasland werd gemiddeld 156 milligram nitraat aangetroffen. Dat komt door de hoge veebezetting in deze provincie. En door het feit dat op zandgrond geboerd wordt. Daar speelt het ni-

traat eerder naar het grondwater dan in klei of veen.

Bij ongewijzigd beleid vrezen de waterleidingsbedrijven dat er extra voorzieningen getroffen moeten worden om het nitraatoverschot te zuiveren. Voor heel Nederland zou dat een extra jaarlijkse investering betekenen van 100 miljoen gulden.

Breuk

Om wille van een goed imago, heeft LTO bepaald dat ze zich niet zal verzetten tegen de nitraatnorm. Met de stikstofnorm van 170 kg uit dierlijke mest kan men echter niet uit de voeten. Maar de boerenorganisatie wil dit compenseren door het gebruik van kunstmest, waar ook nitraat in zit, fors te reduceren. Een breuk met het verleden is dat men kiest voor een gve-norm van 2,5 gve per hectare. Voorheen stond voor boerenorganisaties staarten tellen gelijk aan vloeken in de kerk. Boeren die door deze norm in de problemen komen moeten steun krijgen om hun bedrijf te verplaatsen of te extensiveren. Kosten: een miljard gulden.

Binnenkort zal blijken of de lobby succesvol is geweest. Den Haag heeft Brussel beloofd dat het voor 1 december met aanvullend beleid komt om de Nitraatrichtlijn te halen.

Volgens Brussel moet er in Nederland fors minder dierlijke mest aangewend worden per hectare.

Foto: Jannes Faber